

libro quinto, de Considerat. ad Eugenium, cap. 1, ubi de *Creatura celi*, id est, beata ait, *non indigere scala creaturarum, ut ad ascendat ad Deum. Quid enim* (inquit) *opus scalis tenenti solium?* et subjungit: *Creatura celi illa est, praesto habens per quod potius ista intueatur, videt Verbum, et in Verbo facta per Verbum.* Quae verba etiam interpretantur aliqui de creaturis quoad esse tantum increatum, quod habent in Deo. Sed non apparet verisimilis expositio: tum quia magnam æquivocationem committeret Bernardus, cum loquens de cognitione creaturarum, et Dei quatenus in via per creaturas cognoscitur creator, in patria e contrario: in uno ageret de creatura cognita in suo esse proprio: in alio de creatura secundum esse Dei. Tum etiam, quia creatura secundum esse Dei. Tum etiam, quia creatura, ut est vita, non potest dici facta per Verbum, nec Verbum dici potest medium ad cognoscendam illam, quia creatura secundum illud esse, est ipsum verbum. Dicit autem Bernardus habere beatos: *Verbum per quod ista intueantur.* Ubi ponderanda est illa vox *per quod*, quae medium cognitionis denotat, et pronomen *ista*, quod positum est ad designandas creaturas, de quibus proxime locutus fuerat, illis scilicet, per quas viatores ascendimus ad Deum. Aliter possit hoc argumentum eludi dicendo, Bernardum loqui de cognitione in verbo causaliter, sicut ipse Bernardus, serm. 17, in Cantic. dixit, Luciferum cognovisse in Verbo mysterium Incarnationis. Sed hic locus extra rem est, nam ibi Bernardus non agit de Verbo increato, sed de Verbo, id est, locutione Dei ad Luciferum, quia per fidem illud mysterium accepit si illud cognovit. Ad alium vero locum non potest illa expositio accommodari: praesertim cum subdat Bernardus loquens de beato: *Neque opus habet ex his, quae facta sunt, factoris notitiam mendicare. Nec enim ut vel ipsa noverit, ad ipsa descendit, quae ibi videt, ubi longe melius sunt, quam in seipsis.* Quibus verbis non significat, (ut alii per extremum interpretantur) beatos non videre creaturas, illarum conceptum formando, sed sistere in solo esse increato: sic enim non cognoscent illas et multo magis indigerent conversione ad ipsas, ut eas possent cognoscere: excludit ergo descensum ad illas per inferiorem cognitionem: quia vident illas, ubi longe melius sunt, non tamen in illo meliori esse sistendo, sed per illud eas cognoscendo. Et hoc confirmant, quae in praecedenti capite ex eodem Bernardo adduximus ex eodem libro de Consid. capit. 4.

17. Eodem modo favet huic sententiae Isidorus, lib. 1 de Summ. bon. seu sententiarum, cap. 12, ubi dicit angelos videre in Verbo omnia, antequam fiant. Qui facilius posset exponi de causali cognitione, quae statim de revelatione DEI loquitur. Tamen quia Augustinum in ea sententia imitatur, in eodem sensu videtur locutus. Et nomine revelationis optime potest ipsamet visio beata intelligi. Eodem modo favent Patres Concilii Senensis in decretis fidei, cap. 13, dum aiunt: *Beatis pervium esse omniforme illud Divinitatis speculum, in quo quidquid eorum intersit, illucescat.* Quod etiam potest exponi causaliter, nec facile refutabitur: tamen cum necessaria non sit expositio, et Concilium loquatur juxta phrasim Scholasticorum, certe videtur in eorum sensu loqui. Eodem modo adduci potest Gregorius 4 Dialog., cap. 13, et lib. 2, cap. 3, sed illis locis generalius loquitur Gregorius de scientia beatorum, quam dicit esse perfectissimam, ubi habet illam vulgatam sententiam: *Quid non vident qui videntes omnia vident?* unde ille locus parum probat: nam omnia genera cognitionum complectitur.

Ratione probatur assertio.

18. Cum in assertione solum asseramus, hoc esse possibile, non oportet nos id directe ostendere, sed solum respondere rationibus, quibus aliqui probare conantur, id est impossibile. Nam si nulla est ratio, quae in hoc ostendat implicationem contradictionis, non est, cur credamus, Deum non posse id facere. Hoc autem ostendemus solvendo difficultates et explicando modum, quo illa visio fieri possit. Nunc breviter utor hac ratione, quae pro materiae capacitate potest dici a priori. Quia Deus scientia sua infinita cognoscendo se cognoscit creaturas in se, ut cum Dionysio docent D. Thomas et reliqui graves theologii, ergo non erit impossibile Deum elevando intellectum creatum ad participationem illius scientiae, qua se ipsum intuetur, simul elevare illum ad aliquam participationem ejusdem scientiae, quatenus est cognitio creaturarum in ipsomet Deo. Quia non apparet major impossibilitas in uno, quam in alio, ex parte enim objecti assignari non potest, quia si in objecto aliqua esset, respectu ipsiusmet scientiae Dei, eadem esset, nam ipsum met objectum et incapax hujusmodi cognitionis. Si autem ex parte objecti non repugnat, neque ex parte principii, seu luminis repugnat, ut per se patet, et infra videbimus.

19. *Objectio.* — *Responsio.* — Dices: Hoc argumento probaretur, posse Deum elevare intellectum creatum ad videndas omnes creaturas posibles in DEO, quia Deus sua scientia omnes illas videt, et ita ex parte objecti non repugnat. Respondetur, quidquid sit de veritate consequentis, illationem non sequi. Quia nos non colligimus aequalitatem, sed participationem. DEUS autem cognoscit in se omnia possibilea, quia se comprehendit; intellectus vero creatus, licet possit elevari ad visionem DEI, non tamen ad comprehensionem, et ideo licet possit elevari ad videndas aliquas creaturas non sequitur posse elevari ad videndas omnes posibles. Quia licet ex parte objecti simpliciter non repugnet, tamen ex parte principii potest ad hoc esse necessaria virtus infinita, cujus non est capax creatura. Alio modo respondent aliqui negando id, quod in ea assumitur de divina scientia: sed id probabitur infra, lib. 3, cap. 2 et ex dicendis constabit.

Secunda assertio.

20. Dico ergo secundo. Per visionem Dei possunt videri creaturae in DEO tanquam in causa et medio cognito per quod et in quo alia simplici intuitu et sine discursu videntur. Haec est sine dubio sententia D. Thomae, 1 p., q. 12, art. 8 et quaest. 14, art. 5, ubi Cajetanus et Ferrarius 1, contra Gentes, cap. 49, atque idem D. Thomas, quaest. 8, de Verit., art. 4 et 5, et quaest. 20, art. 4, expresse comparat metaphoram speculi cum hac ratione causae et dicit creaturas potius videri in Deo, ut in causa, quam, ut in speculo. Sic Durandus in 1, dist. 35, quaest. 2, latius in 4, dist. 49, quaest. 3, Major et alii citati. Ratio est, quia Deus videt in se, ut in causa, creaturas, saltem ut posibles, ergo etiam per visionem creatam divinae essentiae possunt hoc modo in illa videri. Antecedens est sententia Dionysii, cap. 7, de Divinis nominibus, ubi de Deo sic loquitur: *Divina mens omnia continet scientia, quae secreta est ab omnibus, quod per causam rerum omnium in se omnium rerum scientiam anticipatam habet, et infra: Neque enim ea, quae sunt ex his, quae sunt discens, novit divina mens, sed ex se et in se per causam rerum omnium cognitionem, scientiam, essentiamque anticipatam et ante comprehensam habet. Non quod per speciem singula consideret, sed quod uno causae complexu omnia sciat et contineat, etc.;* et concludit: *Se ipsam ergo noscens Divina sapientia novit omnia.* Quod multis verbis prosequitur tam aperte,

ut vix potuerit clarioribus verbis id docere. Atque ita intellexerunt Dionysium expositores et graviores Scholastici, praesertim D. Thomas, 1 part., quaest. 14, art. 6, ut infra, lib. 3, cap. 2, latius videbimus. Consequentia vero principalis argumenti probata est in fine praecedentis assertionis: tum quia si ex parte objecti non repugnat, non est, unde repugnet communicari creaturae per visionem divinae scientiae modum illum cognoscendi creaturas in DEO tanquam in causa. Tum etiam quia illa visio beata est altissima participatio divinae scientiae et per illam communicatur, quod excellentius est, scilicet videre divinam essentiam, cur ergo non poterit communicari in illa visio objecti secundarii?

21. At vero auctores contrariae sententiae consequenter negant, Deum scire creaturas in se ipso ut in causa, exponuntque Dionysium, ut volunt: nam illi contradicere non audent. Ego vero judico, satis grave commodum esse id negare, ut in dicto cap. 2, latius prosequar. Nunc videamus, qua ratione haec scientia rerum in Deo ut in causa, tam beatis, quam Deo ipsi negetur, inde enim constabit et possibilem esse et perfectissimam talem scientiam. Nam mirum profecto est, quod angelus intuendo suam essentiam per illam et suo modo in illa, quia sine discursu, cognoscat Deum ut causam sui esse et quod Deus intuendo suam essentiam, non possit in illa et per illam cognoscere angelum, ut effectum, quem in se, tanquam in suprema causa eminenter continet. Melius enim et facilius cognosci videretur effectus per causam et maxime per illam, quae sola et independenter ab omni alia continet effectum, quam causam per effectum cognosci possit.

22. *Objectio.* — *Enervatur.* — Sed aiunt: divina essentia, virtus et potentia est res in se omnino absoluta, nullum habens respectum realem, nec praedicamentalem, nec transcendentalem ad creaturas posibles; ergo fieri non potest, ut ex vi visionis essentiae, creaturae posibles cognoscantur. Antecedens supponimus ut verum. Consequentia vero probatur: Quia res absoluta ut absoluta, quae in suo esse formaliter non est alia, non ejusdem rationis cum illa, non potest ferre videntem ipsam, in cognitionem alterius rei formaliter dissimilis. Nec vero sufficit, quod omnipotentia Dei, verbi gratia, dicat relationem rationis ad creaturam possibilem, quia relatio rationis in DEO non est, sed ad intellectu viatoris fingitur: non ergo potest esse ratio cognoscendi creaturam

in Deo, vel DEUM cum habitudine ad creaturam, cum per illam videatur DEUS, ut in se est, atque adeo, ut res absolutissima. Unde Henricus supra fortasse hac consideratione motus, dicit, si divina essentia videatur secundum suam absolutam entitatem, nullam creaturam posse in illa videri, si tamen videatur sub ratione ideæ sic posse in ea videri creaturas. Sed de hac posteriori parte dicam in sequenti assertione. Nunc solum assero, illas duo non esse consequenter dicta, quia idea, prout in DEO est, tam absoluta res est, sicut ipsa essentia et relatio rationis, sub qua a nobis concipitur, nec potest esse ratio cognoscendi creaturas, nec est in visione beata, quia non est in objecto ejus et per illam visionem videtur res, prout est in se.

23. *Respondetur ad argumentum.* — Ad argumentum ergo negatur consequentia, et id, quod in probatione ejus assumitur, scilicet, rem absolutam non posse esse medium et rationem cognoscendi aliam rem distinctam, cujus perfectionem et naturam in se formaliter non continet. Hoc enim est totum fundamentum oppositæ sententiæ, quod tanquam per se notum supponere videtur arguens, cum illud non probet, nisi vel quia unum prius cognitum non ducit in cognitionem alterius, præterquam illius, ad quod refertur: vel interrogando; si unum prius cognitum diversum est, quo pacto instar illius aliud possit quidditative cognosci? Sed, si quis recte consideret, prior non est probatio, sed repetitio ejusdem propositionis per alios terminos. Dico igitur, ut aliqua res cognita sit medium ad cognoscendum aliam diversam, etiam quidditative et secundum proprium conceptum ejus, non esse necessarium, ut ad illam dicat respectum realem, aut enim nullum esse potest tale medium, quod cognitum, ducat ad cognoscendum aliud, vel certe non oportet esse relativum. Nam relativum non est proprie ratio, aut medium cognoscendi suum terminum, vel correlativum, nec etiam est ratio cognoscendi alia, ut a fortiori, supponunt hi auctores; ergo medium cognoscendi, ut cognitum, non est relativum, ut relativum; ergo vel nullum est, quod difficile creditu est, vel est absolutum.

24. Major patet, quia relativum, si comparatur ad terminum secundum se, sic potius cognosci solet ex cognitione fundamenti et termini, nam cognoscitur sicut est, relatio autem conjungit, posito fundamento et termino, ergo potius terminus, simul cum fundamento, est medium ad cognitionem relati-

vam, quam e converso. Si vero unum relativum ad aliud comparatur, sed licet sint simul cognitione, tamen, ut supra dicebam, unum non est medium, vel ratio cognoscendi aliud, sed oportet, ut intuitus mentis ad utrumque simul tendat, vel absque medio cognito, vel per medium tale, quod ad utriusque cognitionem simul ducat. Ergo relativum, ut relativum, non est medium cognoscendi. Ut ergo aliquod objectum cognitum ducat in cognitionem alterius rei diversæ, satis est, quod illam in se eminenter contineat, et quod talem inter se habeant connexionem, ut una ex alia resultet, vel emanare possit, etiam si utraque omnino absoluta sit. Aliud enim est, rem esse formaliter respectivam: aliud vero talem esse, ut habeat cum alia connexionem, vel manantis ab illa, vel ex se producentis illam. Actus enim creandi, quatenus ex parte DEI intelligitur esse ab æterno in Deo, absoluta res est in se, nullumque respectum realem habet, nec rationis secundum se: et nihilominus est, ut semel positus in Deo, et ex se inferat creaturam suo tempore. Et e contrario substantia angeli absoluta res est et nihilominus extrinseca sua essentia talis est, ut, nisi ab alio, esse non possit. Et quamvis sit capax relationis realis ad primam causam, nimirum dependentiæ ab illa, nihilominus hæc relatio extra essentiam et conceptum est illius rei absolutæ quæ est substantia angeli.

25. *Qualis connexio sit inter res absolutas.* — Est ergo inter absolutas res quædam connexio causalitatis, quæ fundat relationem, vel realem vel rationis: formaliter tamen relatio non est. Unde angelus cognoscendo quidditative substantiam suam, cognoscit, talem esse, ut non ex se habeat esse actualis essentiæ, sed ab alio habere debeat, quod non cognoscit per solum formalem respectum, quia, ut dixi, potius ad cognoscendum respectum prius cognoscit fundamentum et terminum, saltem prioritatem naturæ, vel rationis. Cognoscit ergo intime penetrando naturam illius rei absolutæ. Ita ergo una res absoluta cognita potest ducere in cognitionem alterius a se distinctæ. Hæc autem cognitio non erit quidditative respectu alterius rei, quæ per aliam cognoscitur, quando medium fuerit inferioris ordinis. At si fuerit superioris ordinis, a priori, poterit ducere in cognitionem quidditivam alterius. Sic idem angelus cognoscendo suam absolutam naturam, cognoscit passionem et proprietates, quæ in illa virtute continentur, et ab illa manare possunt. Quod nemo negare potest, nisi etiam ne-

get angelos, cognoscere, sed et proprietates suas absque discursu et a priori, per causam, seu in causa. Quod non solum est contra communem sententiam, sed etiam contra omnem rationem; nam si nos possumus a priori aliquam proprietatem rei cognoscere per essentiam rei, interveniente discursu, cur existente altiori lumine intellectus, non poterit idem cognoscere absque discursu? Nos enim quando a priori cognoscimus proprietatem per essentiam rei, non id cognoscimus per relationem propriam inter illas, sed per connexionem naturalis dimanationis, quem colligimus ex ipsa essentia rei in se absolute cognita: qui ergo habet altius lumen, poterit eandem proprietatem cognoscere in ipsamet natura altius cognita. Tunc ergo per cognitionem unius rei absolutæ devenit quis in cognitionem alterius rei diversæ formaliter; nam substantia angeli absoluta est, et non dicit relationem ad suam proprietatem, nec illam in se formaliter continet, sed eminenter et proprietas etiam in se potest esse absoluta res et distincta ab essentia, a qua manat. Ad hunc ergo modum intelligendum est, in essentia divina, quæ in se quidem absolutissima res est, tamen creaturas omnes possibles ita in se eminenter continet, ut ab illo quodammodo creaturæ manent, vel in esse possibili, quatenus esse possunt per aliquam participationem illius divini esse, vel in esse actuali, si voluntas Dei accedat.

26. *Inquisitioni cuidam respondetur.* — Cum autem interrogatur, si unum est ab alio diversum: *Quomodo instar illius*, cogniti, aliud possit quidditative cognosci? Respondetur, quando unum per aliud cognoscitur dicto modo, non cognosci *instar illius*, quia hoc significat unum cognosci per quamdam comparisonem ad aliud, vel per convenientiam, seu similitudinem cum illo. Non cognoscuntur autem hoc modo creaturæ in Deo, nec in universum effectus in causa æquivoca et superiori, nec proprietas in essentia. Id ergo, quod per aliud medium cognitum exacte cognoscitur, tale cognoscitur, quale est et per conceptum non minus proprie et absolute representantem naturam ejus, quam si illud solum directe representaret: tamen quia res alia cognita propter suam peculiarem conditionem, vel excellentiam, duci mentem ad alteram, quam in se aliquo modo continet, et cum qua habet connexionem a nobis explicatam, ideo esse potest medium ad cognoscendum aliam non instar sui, sed secundum illud esse, quod a se potest participare. Et quod hoc modo sit possibile Deo,

cognoscere omnia per se ipsum et ex comprehensione sui, ut divus Thomas sæpissime docet et præsertim 1, contra Gentes, cap. 46, et lib. 3, cap. 46, videtur certe ad magnam Dei perfectionem pertinere: alioqui non potest perfectissime, et a priori comprehendere connexionem, quæ est inter se et suos effectus: ut latius infra libro tertio, capite secundo, declarabo. Quod si hoc est Deo possibile, ibi cessat illa interrogatio et falsum invenitur illud principium, quod una res absoluta non possit ducere in cognitionem alterius et concluditur ratio supra facta, quod possit Deus participationem hujus perfectionis communicare beatis per sui claram visionem.

27. *Objectio.* — *Solvitur.* — Sed tunc objicitur ulterius, quia Deus non scit creaturas, quia est causa earum, sed potius e contrario ideo potest esse causa, quia habet perfectam scientiam earum, ergo non scit eas in se tanquam in causa, ergo nec beati vident in illo ut in causa. Antecedens patet, quia Deus est agens per intellectum et per voluntatem, ergo operatur, quia intelligit. Respondetur, cum Deus sit suum intelligere, sicut est suum esse, non potest cognoscere creaturas in se ut in causa, quin cognoscat illas in sua scientia, quæ cum simplicissima sit et infinite perfecta, est reflexiva in se ipsam, nam Deus sciendo se perfectissimo modo, scit se scire et ideo intelligi potest, Deum simul et scire creaturas in se, ut in causa et per scientiam ipsam constitui sufficientem causam earum. Quod facilius intelligi potest respectu visionis beatificæ, quia ipsa scientia increata Dei est objectum directum illius visionis, et ideo quamvis demus, illam scientiam constituere Deum in ratione causæ sufficientis, nihilominus optime intelligimus videri creaturas in Deo ut in causa. Secundo facilius secundum nostrum modum intelligendi respondetur ex divo Thoma, 1 parte, quæst. 19, art. 4 ad 4, et quæst. 25, art. 1 ad 4, scientiam Dei concurrere ad causalitatem per modum dirigentis voluntatem et omnipotentiam. Unde non constituitur Deus formaliter loquendo potens ad agendum per scientiam, sed per suam substantiam et omnipotentiam: scientia vero est veluti conditio necessaria ad perfectum modum agendi. Quocirca loquendo formaliter de principio per se agendi, non ideo potens est Deus efficere omnia, quia scit omnia, sed quia habet talem potentiam et efficaciam, quæ immediate convenit illi ratione suæ perfectissimæ essentiæ, quæ ex vi suæ perfectionis essentialis et quatenus est ipsum esse

per essentiam, eminenter continens omne esse, est principium principale potens ad faciendum omnia, ut infra, libro tertio, latius declarabitur. Hinc ergo etiam habet Deus, ut sit potens ad cognoscendum omnia, atque adeo ut sit sufficiens medium et principium, in quo possint omnia cognosci. Exemplo declaratur in angelo movente cœlum: nam operatur ille ut agens intellectuale per intellectum et voluntatem, et tamen non intelligitur formaliter constitui potens ad movendum per intelligentiam, sed per potentiam motivam, quæ per cognitionem dirigitur et per voluntatem applicatur ad agendum. Quod non obstat, quominus in ipsa potentia motiva possit cognosci effectus ejus, si alioqui illum in se continet eminenter.

28. *Objicitur verum. — Respondetur.* — Sed instant aliqui. Nam si per impossibile Deus non esse omnipotens, per locum intrinsecum non sequitur, eum carere scientia creaturarum, quia hæc attributa sunt distincta, et unum non est ita connexum cum alio, ut Deus sit omnisciens, quia est omnipotens, ergo ex vi illationis non sequitur, ablata potentia, auferri scientiam, ergo omnipotentia cognita non est ratio cognoscendi creaturas. Respondetur imprimis, hoc argumento non probari, creaturas non posse cognosci per hoc medium; sed ad summum posse a Deo alio etiam modo cognosci, quod nunc non disputamus. Unde loquendo de illa scientia, prout est per tale medium, scilicet per continentiam eminentialem et omnipotentiam cognitam: sic dicimus, ablata omnipotentia per locum intrinsecum auferri scientiam creaturarum, quia tollitur medium et ratio cognoscendi. Sicut si a substantia angeli auferas vim illam, a qua fluit intellectus, consequenter auferes ab angelo illam scientiam, qua in sua essentia videt intellectum suum. Adde, quod ablata a Deo omnipotentia, auferuntur creaturæ etiam ut possibles; imo tunc implicaret contradictionem illas esse et sic auferuntur omnino objectum talis scientiæ et consequenter etiam scientia: quæ illationes omnes sunt per locum intrinsecum, licet non omnes æque immediate. Hic ergo modus videndi creaturas in Deo ut in causa et possibili et verus est, sed videndum superest, an sit unicus.

29. *Tertia assertio. — Explicatur.* — Dico ergo tertio. Non est improbabile, beatos videre creaturas in Deo tanquam in idea, seu Verbo et ratione illarum. Per illam vero scientiam non cognoscerentur creaturæ secundum proprias rationes, nisi prior interveniret. Priorem

partem docuit absolute Henricus, dict. quodlibet 7, quæstione 4, male tamen explicat et probat ex respectu rationis ideæ ad rem in illa representatam; nam respectu rationis non potest conducere ad propriam scientiam rei, prout in se est, ut bene supra probatum est. Male etiam excludit alium modum cognoscendi res in Deo, ut visum est, imo statim dicimus, hunc modum sine alio non posse recte subsistere. Solet autem hæc assertio probari ex Augustino, libro 83, quæst. 46. Sed ibi solum docet Augustinus, beatos videndo Deum videre creaturarum ideas et illas videndo beatos fieri: unde plane loquitur de ideis secundum esse increatum, quod in Deo habent, neque ibi mentionem ullam creaturarum facit, quæ in ideis videntur. Quomodo autem locus ille possit induci, statim declarabo. Facilius probatur ex aliis locis ejusdem Augustini supra citatis, quatenus ait, per cognitionem matutinam videri creaturas in arte Dei: ideæ enim ut libro tertio dicitur in arte Dei sunt, imo sunt quasi ultimus actus et forma artis per quam Deus ex parte intellectus proxime operatur. Ratione declaratur assertio, quia beati videntes DEUM, vident conceptum formalem, seu verbum, quod per suam scientiam practicam habet de creaturis, sed ille conceptus increatus Dei representat omnes creaturas per illum cognitatas: ergo in illo Verbo Dei viso, et in se continente ideas creaturarum, poterit, qui illud videt, videre creaturas in illo representatas, plures, vel pauciores pro capitu suo.

30. *Difficultati quæ suboriri poterat, occurratur.* — Neque huic cognitioni obstat, quod conceptus Dei, seu Verbum ut est de creaturis, est in se omnino absolutum realiter respectu creaturarum, nam representatio illa non est vera relatio et licet a nobis concipiatur ad modum respectus, parum id refert ad illam cognitionem, ut dictum est: non, inquam, hoc obstat, quia (ut dictum etiam est) inter res absolutas, ut absolutæ sunt, potest esse connexio in cognitione, quatenus una potest ducere mentem in cognitionem alterius. Quod sicut contingit ratione emanationis vel productionis, aut virtutis, ita potest contingere ratione representationis, quia ea ratione habent res absolutæ ut absolutæ sunt, quamdam unitatem, ratione cujus potest una cognita ducere in cognitionem alterius. Ut imago ducit in prototypi cognitionem, non ratione relationis formaliter loquendo, sed propter unitatem, quæ est fundamentum relationis. Ita ergo idea, quam Deus

habet de aliqua re, potest ducere in illius rei cognitionem. Quin potius addo, non posse ideas divinas distincte cognosci, nisi videantur res quarum sunt ideæ et hoc modo induci potest locus ille Augustini in dic. quæst. 46, ait enim, beatos ita distincte videre ideas, ut videant propriam rationem, per quam singula creata sunt, quod et Deus ipse distinctissime videt et per proprias singularum rerum rationes, unamquamque condit, et non per rationem leonis creat hominem, nec e contrario, hoc enim absurdum esse Augustinus ibi existimat. Ad hanc autem distinctam cognitionem idearum necessarium non est, ut Deus, vel beatus inter ipsas rationes distinctionem rationis confingat: necessarium tamen est, ut illam rem absolutam, quæ est idea, conjunctim videat cum rebus, quæ per illam formari possunt, ut distincte, id est, clare et perspicue cognoscat, quomodo secundum illam rationem hoc, vel illud creabile sit. Sicut æternus Pater videt, se generare Filium per intellectum suum et producere Spiritum sanctum per voluntatem suam ad quod necesse est, ut cognoscat, vel fingat distinctionem inter intellectum suum, et voluntatem, necessarium tamen est, ut illammet perfectionem suam absolutissimam in se, quæ est intellectus et voluntas, comparet cum personis, quas producit, ut distincte videat, quomodo perfectio illa sit principium, quo hæc vel illa persona producitur. Unde etiam intelligitur, posse rem absolutam perfecte cognitam ducere mentem ad aliquid aliud ultra ipsam cognoscendum: cum ergo Augustinus ibi doceat, videre beatos ideas, ut sunt propriæ rationes singularum rerum factarum, profecto sentit, eadem scientia videre res representatas, quia illa distincta cognitio idearum, cum objectorum cognitione conjuncta est, ut declaravi.

31. *Difficultas.* — Major difficultas in hac assertione est, quia representatio Verbi, seu conceptus, aut speciei expressæ non est objectiva, sed formalis: non est ergo ratio cognoscendi ut medium cognitum, sed solum ut ratio cognoscendi incognita; ergo licet Verbum increatum videatur a beatis objective et in se, non poterunt in illo videri creaturæ ex vi representationis idealis. Confirmatur, quia alias etiam posset unus beatus videre divinam essentiam in Verbo alterius clare et quidditative, quia hoc modo videt unus beatus Deum per verbum creatum Dei, quod in se concipit, ergo alius videndo verbum alterius in illo poterit videre divinam essentiam, prout in se est.

32. *Solvitur.* — Responderi potest imprimis negando assumptum, vel quia licet idea, aut verbum non postulet ex se, ut sit medium cognitum sed aliam rationem mediæ incogniti habeat; nihilominus eam non repugnat esse medium cognitum in quo, ut in objecto proximo, aliud videatur: non quidem sistendo in ipsa idea tanquam in imagine habente similitudinem formalem cum re ideata, hanc enim re vera non habet, ut sæpe dictum est; sed per ideam tendendo ad rem representatam propter connexionem, non relationis, sed causalitatis, vel representationis, vel etiam addi potest quod licet forte species creata non habeat tantam perfectionem, ut possit esse tale medium, nihilominus ideam increatam esse ad hoc sufficientem propter summam illius perfectionem.

33. Sed licet hoc utrumque defendi possit, probabilius dicitur, ideam divinam ideo esse posse medium cognoscendi creaturam, quia talis est, ut virtualiter contineat rem ideatam, tanquam eminens causa ejus. Et ob hanc causam in posteriori parte assertionis addidi solas ideas per se spectatas et præscindendo illas a continentia eminentiali, quam habent creaturæ in essentia DEI, non esse sufficiens medium cognitum, per quod possint creaturæ secundum proprias naturas cognosci. Unde etiam Deus ipse licet a nobis intelligatur, ut formans directum conceptum, seu ideam creaturarum et quasi reflexe cognoscere se habere in suo conceptu ideam creaturæ; nihilominus non intelligitur cognoscere creaturam per hunc conceptum, ut reflexum, sed per priorem directum, vel saltem non intelligitur posse habere distinctam cognitionem creaturarum per posteriorem conceptum, nisi in quantum supponit priorem et quasi ab illo juvatur. Sic ergo in præsentem dicimus, ideam ut cognitam a beato per se spectatam, non esse sufficientem rationem cognoscendi creaturas, tamen, supposita alia cognitione creaturarum in essentia divina, tanquam in causa, cognitionem etiam ipsius ideæ multum juvare, ut cognitio creaturæ per illud medium, unite complectens illam duplicem rationem, perfecte videatur. Atque ita cum dicuntur creaturæ cognosci in verbo, ut in arte, vel idea, per quam fiunt, ita accipiendum esse, ut non excludatur prius medium, neque hoc absque illo reputetur sufficiens. Et hoc modo intelligendus est Augustinus, locis citatis. Potestque hoc sumi ex doctrina Scoti in quodlib. q. 14, § ult., Henrici, quodlib. 7, quæst. 4, Gabrielis, lect. 31, in Can., l. 3.

34. *Quomodo beati creaturas in essentia di-*